

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ
ΥΠΟΘΕΣΗ Ν Λ
ΚΑΤΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
(Προσφυγή υπ' αριθ. 1131/05)
ΑΠΟΦΑΣΗ
ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ
5 Ιουλίου 2007

*Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική
υπό τις οριζόμενες στο άρθρο 44 παρ. 2 της Συμβάσεως προϋποθέσεις.
Ενδέχεται να τύχει βελτιώσεων ως προς τη μορφή.*

ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ

Στρασβούργο, 5 Ιουλίου 2007

- υπογραφή -

/ S. NIELSEN /

Γραμματέας του Τμήματος

Στην υπόθεση Ν Λ κατά της Ελλάδος

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Πρώτο Τμήμα),
συνεδριάζον σε τμήμα συντιθέμενο από τους δικαστές :

Λ. ΛΟΥΚΑΪΔΗ, Πρόεδρος,

Κ.Α. ΡΟΖΑΚΗ,

Ν. ΒΑΛΙĆ,

Κ. ΗΑΛΙΥΕΥ,

Δ. ΣΠΙΕΛΜΑΝΝ,

Σ.Ε. ΤΕΒΕΝΣ,

Γ. ΜΑΛΙΝΒΕΡΝΙ,

και τον Γραμματέα του Τμήματος, S. NIELSEN.

Αφού διασκέφτηκε σε συμβούλιο στις 14 Ιουνίου 2007.

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία υιοθετήθηκε κατά την ως άνω
ημερομηνία :

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση εισήχθη δυνάμει της (υπ' αριθ. 1131/05) προσφυγής, την οποία κατέθεσε κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας ο Έλληνας υπήκοος Ν Λ («ο προσφεύγων»), ο οποίος προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 9 Δεκεμβρίου 2004 δυνάμει του άρθρου 34 της Συμβάσεως για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπείται από τον Δικηγόρο Αθηνών Σ. Τσακουράκη. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους εξουσιοδοτημένους εκπροσώπους του πληρεξουσίου της, Κ. Γεωργιάδη, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και Ι. Μπακόπουλο, Δικαστικό Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Ο προσφεύγων παρεπονείτο ότι παρεβιάσθη το δικαίωμά του στην ελευθερία του λόγου και της εκφράσεως και το δικαίωμα προσβάσεώς του σε δικαστήριο.

4. Στις 7 Απριλίου 2006, το Δικαστήριο απεφάσισε να κοινοποιήσει την προσφυγή στην Κυβέρνηση. Δυνάμει του άρθρου 29 παρ. 3 της Συμβάσεως, το Δικαστήριο απεφάσισε να αποφανθεί ταυτοχρόνως επί του παραδεκτού και επί της ουσίας.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΣ

A. Η γένεση της υποθέσεως

5. Ο προσφεύγων είναι δημοσιογράφος. Κατά τον χρόνο των γεγονότων, ήταν παρουσιαστής και συντονιστής της ζωντανής ραδιοφωνικής εκπομπής «Στις γειτονιές της Ελλάδας» στην ΕΡΤ. Στις 24 Μαρτίου 1999, ο προσφεύγων προσκάλεσε τον Ε.Β., δημοσιογράφο, σε μία συνέντευξη για θέματα ελληνικής εξωτερικής πολιτικής.

6. Η συζήτηση περιεστράφη, μεταξύ άλλων, και στην «υπόθεση Οτσαλάν». Ο Αμπντουλάχ Οτσαλάν, Τούρκος υπήκοος και πρώην ηγέτης του Εργατικού Κόμματος Κουρδιστάν (ΡΚΚ), εδιώκετο από τις τουρκικές αρχές για τρομοκρατικές ενέργειες. Τον Φεβρουάριο του έτους 1999, είχε εισέλθει παρανόμως στην Ελλάδα με τη βοήθεια ορισμένων ατόμων ελληνικής υπηκοότητας, και η διαφυγή του στην Κένυα είχε διευκολυνθεί από τα ίδια άτομα. Η Ελληνική

Κυβέρνηση είχε προηγουμένως δηλώσει ότι η είσοδος του Οτσαλάν στο ελληνικό έδαφος ήταν εξαιρετικά ανεπιθύμητη διότι αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα μία επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ της Ελλάδος και της Τουρκίας. Μόλις απεκαλύφθη η παραμονή του Οτσαλάν στην Ελλάδα, ο Έλληνας Πρωθυπουργός δήλωσε ότι τα άτομα που τον είχαν βοηθήσει, είχαν βλάψει σοβαρά τα εθνικά συμφέροντα και ότι έφεραν βαριά ευθύνη. Προσέθεσε δε ότι ανήκουν στο παρακράτος και θα αντιμετωπισθούν ανάλογα. Τόσο οι συνθήκες εισόδου και παραμονής του Οτσαλάν στην Ελλάδα όσο και η μεταγενέστερη σύλληψή του στην Κένυα και η μεταφορά του στην Τουρκία, μονοπώλησαν το ενδιαφέρον των ελληνικών μέσων ενημέρωσης.

7. Ο Ε.Β. ήσκησε κριτική για εκείνους οι οποίοι υιοθετούσαν μία «υπερπατριωτική» προσέγγιση όσον αφορά τα θέματα εξωτερικής πολιτικής, και, μεταξύ αυτών, για τους εμπλεκόμενους στην υπόθεση Οτσαλάν. Ο συνεντευξιαζόμενος δήλωσε, ειδικότερα, ότι το παρακράτος, πρέπει να διαλυθεί, ότι ο Ν., ο Λ., ο Φ.Κ., ο παρακρατικός Φ.Κ., δεν μπορούν να κυβερνούν τη χώρα, δεν είναι η Ελλάδα, ότι αυτοί είναι, όπως θα έλεγε και ο Β.Γ., οι φωνασκούντες κακούργοι του Τύπου, και τώρα των ΜΜΕ, νευροπαθείς ψευδοπατριώτες, σήμερα όπως και τότε.

8. Ο Β.Γ. ήταν δημοσιογράφος ο οποίος, το 1894, είχε χαρακτηρίσει τους οπαδούς της Μεγάλης Ιδέας ως «φωνασκούντες κακούργους του Τύπου» και «νευροπαθείς ψευδοπατριώτες». Η Μεγάλη Ιδέα ήταν ένα πολιτικό ιδεώδες, το οποίο διατυπώθηκε κατά τα τέλη του 19^{ου} αιώνα από ορισμένους εθνικιστικούς πολιτικούς κύκλους. Αφορούσε ένα πολιτικό πρόγραμμα ενσωμάτωσης στην Ελλάδα όλων των ελληνικών πληθυσμών οι οποίοι τελούσαν υπό ξένη κυριαρχία. Το 1922, με τη Μικρασιατική τραγωδία και την ήττα του Ελληνικού Στρατού, επήλθε το ναυάγιο της Μεγάλης Ιδέας.

9. Ο Φ.Κ. είναι δικηγόρος. Υπήρξε, κατά το παρελθόν, υποψήφιος βουλευτής και ευρωβουλευτής. Ο Φ.Κ. ενεπλάκη ενεργά στην υπόθεση Οτσαλάν : όταν ο Οτσαλάν μετέβη στην Κένυα, ο Φ.Κ. μετέβη, και αυτός, στην Κένυα, για να τον συναντήσει και να του παραδώσει μηνύματα και έγγραφα. Επίσης, μετά τη σύλληψη του Οτσαλάν από τις τουρκικές δυνάμεις, ο Φ.Κ. είχε παραχωρήσει πολλές συνεντεύξεις στα ελληνικά μέσα ενημέρωσης για το θέμα αυτό.

Β. Η δικαστική διαδικασία

10. Στις 23 Ιουνίου 1999, ο Φ.Κ. κατέθεσε ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών αγωγή αποζημιώσεως για προσβολή της προσωπικότητάς του και συκοφαντική δυσφήμιση κατά του Ε.Β., του προσφεύγοντος, της ΕΡΤ και των δύο εκπροσώπων της. Ο Φ.Κ. ζητούσε συνολικά 150.000.000 δραχμές (440.000 ευρώ περίπου) για ηθική βλάβη. Στην αγωγή του, ο ενάγων ισχυριζόταν ότι οι επίμαχες εκφράσεις τον μείωναν και ότι έθιγαν, με πρωτοφανή σφοδρότητα, την επαγγελματική και πολιτική του ακεραιότητα καθώς και την προσωπικότητά του στο πλαίσιο της ελληνικής κοινωνίας και του δημόσιου βίου της χώρας.

11. Στις 30 Απριλίου 2001, το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών δέχθηκε εν μέρει την αγωγή του Φ.Κ. Το δικαστήριο αυτό έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι οι εν λόγω εκφράσεις εμφανίζουν τον ενάγοντα ως μέλος παρακρατικής οργανώσεως, μέλος του παρακρατικού δικτύου, συνωμότη, φωνασκούντα κακούργο, νευροπαθή, ψευδοπατριώτη, ο οποίος ενεργεί εναντίον των εθνικών συμφερόντων. Το δικαστήριο έκρινε, επίσης, ότι όλες αυτές οι εκφράσεις είναι υβριστικές και προσβλητικές για την προσωπικότητα του ενάγοντος, ότι θίγουν την τιμή και την υπόληψή του και ότι είναι περιφρονητικές. Επίσης, το δικαστήριο έκρινε ότι η πρόθεση εξυβρίσεως του ενάγοντος αποδεικνύεται με τον τρόπο που ο πέμπτος εναγόμενος [Ε.Β.] εκφράσθηκε σε βάρος του ενάγοντος και ο τέταρτος εναγόμενος [ο προσφεύγων] επέτρεψε και ανέχθηκε την εκφορά των υβριστικών εκφράσεων, χωρίς να διαμαρτυρηθεί ή να διακόψει τον συνομιλητή του. Το δικαστήριο δέχθηκε, ειδικότερα, ότι οι επίμαχες εκφράσεις δεν δικαιολογούνται από το ενδιαφέρον του τετάρτου εναγομένου και του πέμπτου εναγομένου να ενημερώσουν το κοινό, ενδιαφέρον το οποίο πηγάζει από το δημόσιο λειτούργημα του Τύπου. Εξ άλλου, το δικαστήριο επεσήμανε ότι ο ενάγων είναι ενεργός δικηγόρος και μη αμειβόμενο και ανεξάρτητο πολιτικό στέλεχος, χωρίς περιουσιακά στοιχεία, ο οποίος εργάζεται για να συντηρήσει την οικογένειά του, ότι ασκεί νόμιμη πολιτική δραστηριότητα στο πλαίσιο του πολιτειακού καθεστώτος της χώρας και ότι εκφράζει πάντα τις πολιτικές απόψεις του με αυτοσυγκράτηση και μετριοπάθεια. Περαιτέρω, το δικαστήριο έκρινε ότι ο τέταρτος εναγόμενος δεν σεβάσθηκε, ως όφειλε, τις υποχρεώσεις οι οποίες απορρέουν από τη δημοσιογραφική δεοντολογία, υποχρεώσεις οι οποίες αφορούν τον σεβασμό και την προστασία του ατόμου, αλλά ότι παρουσίασε την εκπομπή «Στις γειτονιές της Ελλάδας» και, υπό την ιδιότητα του συντονιστή, επέτρεψε τις υβριστικές εκφράσεις εκ μέρους του πέμπτου

εναγομένου, με στόχο την προσβολή της προσωπικότητας, τη μείωση της υπολήψεως και του ονόματος του ενάγοντος στην κοινωνία. Περαιτέρω, αφού έλαβε υπόψη τις συνθήκες υπό τις οποίες τελέσθηκε το αδίκημα, τον βαθμό προθέσεως του τετάρτου εναγομένου, την ψυχική οδύνη του ενάγοντος, την οικονομική και κοινωνική κατάσταση των εναγομένων, το δικαστήριο έκρινε ότι ο ενάγων υπέστη ηθική βλάβη ύψους 50.000.000 δραχμών, ποσό το οποίο, εξ άλλου, αντιστοιχεί στο ελάχιστο ποσό χρηματικής ικανοποίησης και θεωρείται εύλογο από το δικαστήριο (απόφαση 3820/2001).

12. Στις 20 και 21 Ιουνίου 2001, τόσο ο Φ.Κ. όσο και ο προσφεύγων, μαζί με τους λοιπούς εναγόμενους, κατέθεσαν έφεση. Στις 9 Απριλίου 2002, το Εφετείο Αθηνών επικύρωσε την προσβληθείσα απόφαση. Προκειμένου, ειδικότερα, για τον προσφεύγοντα, το Εφετείο Αθηνών έκρινε ότι, κατά τη διάρκεια της επίμαχης εκπομπής, ο τέταρτος εναγόμενος δεν επέπληξε τον πέμπτο εναγόμενο (Ε.Β.) για την άκοσμη συμπεριφορά του, ούτε του ζήτησε εξηγήσεις για τα προσβλητικά του λόγια ή να ανακαλέσει, αν και αντελήφθη, ως παρουσιαστής της εκπομπής αυτής, τον υβριστικό χαρακτήρα των εκφράσεων του πέμπτου εναγομένου. Κατά το δικαστήριο, ο εναγόμενος [και ήδη προσφεύγων] δεν έλαβε υπόψη ότι ο ενάγων δεν ήταν παρών στην εκπομπή και, στο τέλος, ενέκρινε τις επίμαχες εκφράσεις.

13. Το Εφετείο Αθηνών ηύξησε την αποζημίωση σε 55.000.000 δραχμές (161.408 ευρώ περίπου), ποσό το οποίο οι πέντε εναγόμενοι καταδικάστηκαν να καταβάλουν στον ενάγοντα αλληλεγγύως και εις ολόκληρον (απόφαση 3131/2002).

14. Στις 19 Ιουλίου 2002, ο προσφεύγων κατέθεσε αίτηση αναιρέσεως. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε, μεταξύ άλλων, ότι η εφαρμογή από τα κατώτερα δικαστήρια του ελαχίστου ποσού χρηματικής αποζημίωσης για συκοφαντική δυσφήμιση δια του ραδιοφώνου, το οποίο προβλέπεται από το άρθρο 4 παρ. 10 του ν. 2328/1995, καταστρατηγούσε το άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος, διάταξη με την οποία θεσπίζεται η αρχή της αναλογικότητας, σε συνδυασμό με τα άρθρα 14 του Συντάγματος και 10 της Συμβάσεως. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε, ειδικότερα, ότι το ποσό των 161.408 ευρώ, το οποίο επιδικάστηκε από το εφετείο, ήταν υπερβολικό για ένα άτομο, διότι αντιστοιχούσε σε έξι ετών εισοδήματα ενός υψηλόμισθου στελέχους ή σε έξι ετών μισθώματα μισθωμένου διαμερίσματος στο κέντρο των Αθηνών. Η προσβαλλόμενη απόφαση είχε επισυναφθεί στο αναιρετήριο.

15. Στις 15 Ιουνίου 2004, ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αίτηση του προσφεύγοντος. Προκειμένου, ειδικότερα, για τον λόγο αναιρέσεως όσον αφορά τον δυσανάλογο χαρακτήρα του ελαχίστου ποσού χρηματικής ικανοποίησης, το ανώτατο δικαστήριο τον απέρριψε ως αόριστο. Ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι ο προσφεύγων είχε παραλείψει να αναφέρει σε ποιο βαθμό το Εφετείο είχε δεχθεί το αληθές των ισχυρισμών του όσον αφορά το μεγάλο ύψος του ποσού των 161.408 ευρώ (απόφαση 772/2004).

16. Κατόπιν συμφωνίας μεταξύ του Φ.Κ. και των εναγομένων ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, ο προσφεύγων κατέβαλε στον Φ.Κ. το ποσό των 41.067,48 ευρώ ως αποζημίωση για τη ζημία την οποία υπέστη, καθώς και 1.170 ευρώ για έξοδα που αυτός πραγματοποίησε ενώπιον του Αρείου Πάγου.

II. ΟΙΚΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

17. Τα οικεία άρθρα του Συντάγματος ορίζουν τα εξής :

Άρθρο 14

«1. Καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του τηρώντας τους νόμους του Κράτους.

2. Ο τύπος είναι ελεύθερος. Η λογοκρισία και κάθε άλλο προληπτικό μέτρο απαγορεύονται.

3. Η κατάσχεση εφημερίδων και άλλων εντύπων, είτε πριν από την κυκλοφορία είτε ύστερα από αυτή, απαγορεύεται.

Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η κατάσχεση, με παραγγελία του εισαγγελέα, μετά την κυκλοφορία:

α) για προσβολή της χριστιανικής και κάθε άλλης γνωστής θρησκείας,

β) για προσβολή του προσώπου του Προέδρου της Δημοκρατίας,

γ) για δημοσίευμα που αποκαλύπτει πληροφορίες για τη σύνθεση, τον εξοπλισμό και τη διάταξη των ενόπλων δυνάμεων ή την οχύρωση της Χώρας ή που έχει σκοπό τη βίαιη ανατροπή του πολιτεύματος ή στρέφεται κατά της εδαφικής ακεραιότητας του Κράτους,

δ) για άσεμνα δημοσιεύματα που προσβάλλουν ολοφάνερα τη δημόσια αιδώ, στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος.

4. Σε όλες τις περιπτώσεις της προηγούμενης παραγράφου ο εισαγγελέας, μέσα σε είκοσι τέσσερις ώρες από την κατάσχεση, οφείλει να υποβάλει την υπόθεση

στο δικαστικό συμβούλιο, και αυτό, μέσα σε άλλες είκοσι τέσσερις ώρες, οφείλει να αποφασίσει για τη διατήρηση ή την άρση της κατάσχεσης, διαφορετικά η κατάσχεση αίρεται αυτοδικαίως. Τα ένδικα μέσα της έφεσης και της αναίρεσης επιτρέπονται στον εκδότη της εφημερίδας ή άλλου εντύπου που κατασχέθηκε και στον εισαγγελέα.

5. Καθένας ο οποίος θίγεται από ανακριβές δημοσίευμα ή εκπομπή έχει δικαίωμα απάντησης, το δε μέσο ενημέρωσης έχει αντιστοίχως υποχρέωση πλήρους και άμεσης επανόρθωσης. Καθένας ο οποίος θίγεται από υβριστικό ή δυσφημιστικό δημοσίευμα ή εκπομπή έχει, επίσης, δικαίωμα απάντησης, το δε μέσο ενημέρωσης έχει αντιστοίχως υποχρέωση άμεσης δημοσίευσης ή μετάδοσης της απάντησης. Νόμος ορίζει τον τρόπο με τον οποίο ασκείται το δικαίωμα απάντησης και διασφαλίζεται η πλήρης και άμεση επανόρθωση ή η δημοσίευση και μετάδοση της απάντησης. (...))»

Άρθρο 25

«1. Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκησή τους. Τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν. Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας. (...))»

18. Οι οικείες διατάξεις του Αστικού Κώδικα ορίζουν τα εξής :

Άρθρο 57

«Όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητά του έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. Αν η προσβολή αναφέρεται στην προσωπικότητα προσώπου που έχει πεθάνει, το δικαίωμα αυτό έχουν ο σύζυγος, οι κατιόντες, οι ανιόντες, οι αδελφοί και οι κληρονόμοι του από διαθήκη.

Αξίωση αποζημίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες δεν αποκλείεται.»

Άρθρο 914

«Όποιος ζημιώσει άλλον παράνομα και υπαίτια έχει υποχρέωση να τον

αποζημιώσει.»

Άρθρο 932

«Σε περίπτωση αδικοπραξίας, ανεξάρτητα από την αποζημίωση για την περιουσιακή ζημία, το δικαστήριο μπορεί να επιδικάσει εύλογη κατά την κρίση του χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης. Αυτό ισχύει ιδίως για εκείνον που έπαθε προσβολή της υγείας, της τιμής ή της αγνείας του ή στερήθηκε την ελευθερία του. Σε περίπτωση θανάτωσης προσώπου η χρηματική αυτή ικανοποίηση μπορεί να επιδικαστεί στην οικογένεια του θύματος λόγω ψυχικής οδύνης.»

18. Το άρθρο μόνο του ν. 1178/1981 «περί αστικής ευθύνης του Τύπου», όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο μόνο, παρ. 4, του ν. 2243/1994, ορίζει ότι :

«1. Ο ιδιοκτήτης παντός εντύπου υποχρεούται εις πλήρη αποζημίωσιν δια την παράνομον περιουσιακήν ζημίαν ως και εις χρηματικήν ικανοποίησιν δια την ηθικήν βλάβην, αι οποίαι υπαιτίως επροξενήθησαν δια δημοσιεύματος θίγοντος την τιμήν ή την υπόληψιν παντός ατόμου, έστω και αν η κατά το άρθρον 914 του Αστικού Κώδικα υπαιτιότης, η κατά το άρθρον 919 του Αστικού Κώδικα πρόθεσις και η κατά το άρθρον 920 του Αστικού Κώδικα γνώσις ή υπαίτιος άγνοια συντρέχει εις τον συντάκτην του δημοσιεύματος ή, εάν ούτος είναι άγνωστος, εις τον εκδότην ή τον διευθυντήν συντάξεως του εντύπου.

2. Η κατά το άρθρο 932 του Αστικού Κώδικα χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης του αδικηθέντος από τις προβλεπόμενες στην προηγούμενη παράγραφο πράξεις ορίζεται, εφόσον αυτές τελέσθηκαν δια του Τύπου, κατά την κρίση του δικαστή, όχι κατώτερη των δέκα εκατομμυρίων (10.000.000) δραχμών (...).»

20. Το άρθρο 4 παρ. 10 του ν. 2328/1995 «Νομικό Καθεστώς της Ιδιωτικής Τηλεόρασης και της Τοπικής Ραδιοφωνίας, Ρύθμιση Θεμάτων της Ραδιοτηλεοπτικής Αγοράς και άλλες διατάξεις», ορίζει τα εξής :

«Στο άρθρο μόνο του ν. 1178/1981 (...) υπάγονται και οι τηλεοπτικοί και ραδιοφωνικοί σταθμοί. Στα (...) "δημοσιεύματα", περιλαμβάνονται και οι τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές (...).

Το [κατά την παράγραφο 2] του άρθρου μόνου του ν. 1178/1981 (...) ελάχιστο ποσό χρηματικής ικανοποίησης προκειμένου για τηλεοπτικούς σταθμούς καθορίζεται σε εκατό εκατομμύρια (100.000.000) δραχμές (293.470 ευρώ περίπου)

προκειμένου για σταθμούς εθνικής εμβέλειας και τριάντα εκατομμύρια (30.000.000) δραχμές (88.041 ευρώ περίπου) προκειμένου για σταθμούς τοπικής ή περιφερειακής εμβέλειας. Τα ποσά αυτά, προκειμένου για ραδιοφωνικούς σταθμούς με δικτύωση σε περισσότερους νομούς, καθορίζονται σε πενήντα εκατομμύρια (50.000.000) δραχμές (147.000 ευρώ περίπου) (...).»

21. Κατά την πάγια νομολογία του Αρείου Πάγου, στο έγγραφο της αναιρέσεως, πρέπει να αναφέρεται ο κανόνας ουσιαστικού δικαίου που παραβιάστηκε, σε τι έγκειται το νομικό σφάλμα, δηλαδή πού ευρίσκεται η παραβίαση στην ερμηνεία ή την εφαρμογή του εν λόγω κανόνα, και πρέπει, επίσης, να αναφέρονται τα πραγματικά περιστατικά στα οποία βασίσθηκε το Εφετείο για να απορρίψει την έφεση (Α.Π. 372/2002, 388/2002).

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΡΟΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΑΙΤΙΑΣΕΩΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

22. Ο προσφεύγων παραπονείται ότι λόγω της απορρίψεως από τον Άρειο Πάγο ως αορίστου του λόγου αναιρέσεως όσον αφορά τον κατά τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος υπερβολικό χαρακτήρα του ποσού το οποίο επιδίκασε το Εφετείο για ηθική βλάβη, παραβιάστηκε το δικαίωμα προσβάσεως του προσφεύγοντος σε δικαστήριο, όπως προβλέπεται από το άρθρο 6 παρ. 1 της Συμβάσεως, το οποίο ορίζει ότι :

«Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα η υπόθεσή του να δικαστεί δίκαια (...) εντός ευλόγου προθεσμίας από (...) δικαστήριο, το οποίο (...) θα αποφασίσει (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεών του αστικής φύσεως (...).»

A. Επί του παραδεκτού

23. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη κατά την έννοια του άρθρου 35 παρ. 3 της Συμβάσεως. Το Δικαστήριο επισημαίνει, εξ άλλου, ότι η εν λόγω αιτίαση δεν προσκρούει σε κάποιον άλλο λόγο απαραδέκτου. Αρμόζει, επομένως, να γίνει δεκτή.

B. Επί της ουσίας

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

24. Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι ουδόλως το Εφετείο αιτιολόγησε τον τρόπο με τον οποίο κατέληξε στο επιδικασθέν για ηθική βλάβη ποσό. Περαιτέρω, ο

προσφεύγων αναφέρει ότι η εν λόγω εφετειακή απόφαση είχε επισυναφθεί στο αναιρετήριο και ότι, επομένως, ήταν στη διάθεση του Αρείου Πάγου.

25. Η Κυβέρνηση αντικρούει τον ισχυρισμό του προσφεύγοντος και απαντά ότι ο λόγος αναιρέσεως, όσον αφορά τον υπερβολικό χαρακτήρα του ποσού το οποίο επιδίκασαν τα εθνικά δικαστήρια για ηθική βλάβη, απερρίφθη από τον Άρειο Πάγο, επειδή ο προσφεύγων δεν είχε αναφέρει στο αναιρετήριο εάν τα γεγονότα στα οποία στηριζόταν αυτός ο λόγος αναιρέσεως, είχαν γίνει δεκτά από το Εφετείο ως αληθή. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο Άρειος Πάγος απλώς εφήρμοσε την πάγια νομολογία του ως προς τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μία αίτηση για αναίρεση γίνεται δεκτή και ότι για τη διατύπωση αορίστου λόγου αναιρέσεως ευθύνεται ο προσφεύγων.

2. Εκτίμηση του Δικαστηρίου

α. Γενικές Αρχές

26. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει την πάγια νομολογία του, σύμφωνα με την οποία δεν έχει ως ρόλο να υποκαθιστά τα εθνικά δικαστήρια. Έγκειται, κατ' αρχήν, στις εθνικές αρχές, και δη στα δικαστήρια, να ερμηνεύουν την εθνική νομοθεσία (βλ., μεταξύ πολλών άλλων, *García Manibardo κατά της Ισπανίας*, n° 38695/97, παρ. 36, CEDH 2000-II). Εξ άλλου, το «δικαίωμα σε δικαστήριο», ιδιαίτερη πτυχή του οποίου συνιστά το δικαίωμα προσβάσεως, δεν είναι απόλυτο και υπόκειται σε εμμέσως αποδεκτούς περιορισμούς, ίδια δε όσον αφορά τις σχετικές προς το παραδεκτό προσφυγής προϋποθέσεις, διότι, ως εκ της φύσεώς του, συνεπάγεται ρύθμιση από το κράτος, το οποίο διαθέτει ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως. Εντούτοις, οι περιορισμοί αυτοί, δεν θα έπρεπε να εμποδίζουν την πρόσβαση διοικουμένου κατά τρόπο ή σε σημείο που να θίγεται ουσιαστικά το δικαίωμά του σε δικαστήριο. Τέλος, είναι ασυμβίβαστοι με το άρθρο 6 παρ. 1 όταν δεν τείνουν προς ένα νόμιμο σκοπό και δεν υφίσταται εύλογη σχέση αναλογικότητας ανάμεσα στα χρησιμοποιούμενα μέσα και στον επιδιωκόμενο σκοπό (βλ., μεταξύ πολλών άλλων, *Edificaciones March Gallego S.A. κατά της Ισπανίας*, απόφαση της 19^{ης} Φεβρουαρίου 1998, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-I, σελ. 290, παρ. 34). Πράγματι, το δικαίωμα προσβάσεως σε δικαστήριο θίγεται όταν η ρύθμισή του παύει να εξυπηρετεί τους σκοπούς της νομικής ασφαλείας και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, και αποτελεί ένα είδος εμποδίου το οποίο δεν επιτρέπει την επί της ουσίας εκδίκαση της υποθέσεως του

διοικουμένου από το αρμόδιο δικαστήριο.

27. Το Δικαστήριο υπομνησκει, περαιτέρω, ότι το άρθρο 6 της Συμβάσεως δεν αναγκάζει τα Συμβαλλόμενα Κράτη να συστήνουν εφετεία ή αναιρετικά δικαστήρια (βλ., ειδικότερα, *Delcourt κατά του Βελγίου*, απόφαση της 17^{ης} Ιανουαρίου 1970, série A n° 11, σελ. 13-15, παρ. 25-26). Ωστόσο, εάν υπάρχουν τέτοια δικαστήρια, πρέπει να γίνονται σεβαστές οι εγγυήσεις του άρθρου 6, ιδία δε όσον αφορά την εξασφάλιση στους προσφεύγοντες ενός πραγματικού δικαιώματος προσβάσεως στα δικαστήρια για τις αποφάσεις τις σχετικές προς τα «δικαιώματα και υποχρεώσεις» τους «αστικής φύσεως» (βλ., μεταξύ πολλών άλλων, *Brualla Gómez de la Torre κατά της Ισπανίας*, απόφαση της 19^{ης} Δεκεμβρίου 1997, *Recueil* 1997-VIII, σελ. 2956, παρ. 37). Περαιτέρω, η συμβατότητα των περιορισμών, οι οποίοι προβλέπονται από το εσωτερικό δίκαιο, με το δικαίωμα προσβάσεως σε δικαστήριο, το οποίο αναγνωρίζεται από το άρθρο 6 παρ. 1 της Συμβάσεως, εξαρτάται από τις ιδιαιτερότητες της συγκεκριμένης διαδικασίας, και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τόσο η δίκη στο σύνολό της, η οποία διεξάγεται στο πλαίσιο της εσωτερικής εννόμου τάξεως, όσο και ο ρόλος τον οποίο διαδραμάτισε το ανώτατο δικαστήριο, οι δε προϋποθέσεις υπό τις οποίες γίνεται δεκτή μία αίτηση αναιρέσεως, δύνανται να είναι αυστηρότερες από εκείνες οι οποίες ισχύουν για την έφεση (*Khalfaoui κατά της Γαλλίας*, n° 34791/97, CEDH 1999-IX).

28. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει, τέλος, ότι οι ρυθμίσει οι σχετικές προς τις διατυπώσεις οι οποίες απαιτούνται για την κατάθεση αναιρέσεως, σκοπό έχουν τη διασφάλιση της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και τον σεβασμό, ειδικότερα, της αρχής της νομικής ασφαλείας. Εντούτοις, πρέπει οι ενδιαφερόμενοι να δύνανται να αναμένουν ότι οι κανόνες θα εφαρμοσθούν (*Miragall Escolano κ.λ.π. κατά της Ισπανίας*, n°s 38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/98, 41015/98, 41400/98, 41446/98, 41484/98, 41487/98 και 41509/98, παρ. 33, CEDH 2000-I).

29. Μέχρι σήμερα, το Δικαστήριο έχει κρίνει κατ' επανάληψη ότι η εφαρμογή από τα εθνικά δικαστήρια διατυπώσεων οι οποίες πρέπει να τηρούνται για την άσκηση ενδίκου μέσου, είναι δυνατόν να θίγει το δικαίωμα προσβάσεως σε δικαστήριο. Αυτό συμβαίνει όταν η εξαιρετικά φορμαλιστική ερμηνεία της κοινής νομιμότητας από δικαστήριο εμποδίζει, εν τοις πράγμασι, την επί της ουσίας εξέταση

του ασκηθέντος από τον ενδιαφερόμενο ενδίκου μέσου (*Běleš κ.λ.π. κατά της Δημοκρατίας της Τσεχίας*, n° 47273/99, παρ. 69, CEDH 2002-IX, *Zvolský και Zvolská κατά της Δημοκρατίας της Τσεχίας*, n° 46129/99, παρ. 55, CEDH 2002-IX). Βάσει των ανωτέρω, το Δικαστήριο έχει ήδη δεχθεί ότι θα ήταν δυνατόν οι προϋποθέσεις, όσον αφορά το παραδεκτό αιτήσεως αναιρέσεως, να είναι αυστηρότερες από εκείνες της εφέσεως (προρρηθείσα απόφαση *Běleš κ.λ.π. κατά της Δημοκρατίας της Τσεχίας*, παρ. 62).

β. Εφαρμογή των προαναφερομένων αρχών στην παρούσα υπόθεση

30. Το Δικαστήριο φρονεί ότι είναι χρήσιμο να υπενθυμίσει ότι, στην προκειμένη περίπτωση, ο προσφεύγων ανέφερε ενώπιον του Αρείου Πάγου ότι το ποσό των 161.408 ευρώ, το οποίο επιδικάστηκε για ηθική βλάβη, αντιστοιχούσε σε έξι ετών εισοδήματα υψηλόμισθου στελέχους ή σε έξι ετών μισθώματα μισθωμένου διαμερίσματος στο κέντρο των Αθηνών. Με τον τρόπο αυτό, ο προσφεύγων ήθελε να ενισχύσει τον ισχυρισμό του, ότι δηλαδή το ποσό αυτό ήταν υπερβολικό. Στη συνέχεια, ο Άρειος Πάγος απέρριψε αυτόν τον λόγο αναιρέσεως ως αόριστο, κρίνοντας ότι ο προσφεύγων είχε παραλείψει να αναφέρει σε ποιο βαθμό το Εφετείο είχε δεχθεί το αληθές των ισχυρισμών του όσον αφορά το μεγάλο ύψος του επιδικασθέντος ποσού.

31. Το Δικαστήριο φρονεί ότι, στην παρούσα υπόθεση, μέλημά του είναι να εξετάσει εάν ο λόγος για τον οποίο ο Άρειος Πάγος απέρριψε τον λόγο αναιρέσεως, όσον αφορά τη μη αναλογικότητα του επιδικασθέντος ποσού για ηθική βλάβη, αποστέρησε, στην ουσία, από τον προσφεύγοντα το δικαίωμά του σε επί της ουσίας εκδίκαση της υποθέσεώς του. Προς τούτο, το Δικαστήριο θα εξετάσει την αναλογικότητα του επιβληθέντος περιορισμού εν σχέσει προς τις απαιτήσεις της νομικής ασφάλειας και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης.

32. Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι φαίνεται, κατ' αρχήν, εύλογο να απαιτεί ο Άρειος Πάγος όπως ο αναιρεσείων εκθέτει στην αίτηση αναιρέσεως τα πραγματικά περιστατικά τα οποία δέχθηκε το Εφετείο. Στην αντίθετη περίπτωση, το ανώτατο δικαστήριο δεν θα ήταν, σε καμία περίπτωση, σε θέση να ασκήσει τον ακυρωτικό έλεγχο όσον αφορά την προσβαλλόμενη απόφαση, και θα έπρεπε να προβεί σε εκ νέου απόδειξη των σχετικών πραγματικών γεγονότων και να τα ερμηνεύσει ανάλογα με τον κανόνα δικαίου τον οποίο εφήρμοσε το Εφετείο.

Όμως, αυτό δεν είναι δυνατό να συμβεί, διότι θα σήμαινε ότι απαιτείται από το ανώτατο δικαστήριο να διατυπώσει, το ίδιο, τους αναιρετικούς λόγους, τους οποίους θα έπρεπε, στη συνέχεια, να εξετάσει. Εν ολίγοις, ο εφαρμοσθείς στην προκειμένη περίπτωση νομολογιακός κανόνας εναρμονίζεται με την ιδιαιτερότητα του ρόλου του Αρείου Πάγου, ο έλεγχος του οποίου περιορίζεται στην τήρηση του δικαίου (βλ., προς την κατεύθυνση αυτή, *Βρέχος κατά της Ελλάδος* (déc.), n° 7632/04, απόφαση της 11^{ης} Απριλίου 2006).

33. Εν τούτοις, στην παρούσα υπόθεση, δύσκολα θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι ο συγκεκριμένος λόγος αναιρέσεως υποχρέωνε τον Άρειο Πάγο να προβεί σε εκ νέου απόδειξη των πραγματικών γεγονότων. Κατά το Δικαστήριο, δύο είναι τα στοιχεία τα οποία πρέπει να ληφθούν υπόψη. Πρώτον, η αναφορά στα εισοδήματα ενός υψηλόμισθου στελέχους και στα μισθώματα μισθωμένου διαμερίσματος στο κέντρο των Αθηνών, δεν αποτελούσαν γεγονότα σχετικά προς την ουσία της υποθέσεως. Αντιθέτως, αυτά προβλήθηκαν για πρώτη φορά ενώπιον του Αρείου Πάγου ως στοιχεία της συνήθους πρακτικής, προκειμένου να ενισχυθεί η αιτίαση του ενδιαφερομένου, ότι το μεγάλο ύψος του επιδικασθέντος για ηθική βλάβη ποσού συνιστούσε παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας. Επομένως, οι αναφορές αυτές αποτελούσαν μέρος του ασκηθέντος ενδίκου μέσου και δεν αποτελούσαν γεγονότα τα οποία έπρεπε προηγουμένως να αποδειχθούν ενώπιον του Εφετείου, ώστε να δύναται, στη συνέχεια, το ανώτατο δικαστήριο να ασκήσει τον αναιρετικό έλεγχο.

34. Σε κάθε περίπτωση, η επίμαχη εφετειακή απόφαση είχε επισυναφθεί στο αναιρετήριο. Ο ανώτατος δικαστής ήταν, έτσι, σε θέση να μελετήσει με κάθε άνεση το κείμενο της προσβληθείσας αποφάσεως και να διαγνώσει, περιπτώσεως δοθείσης, την ακρίβεια κάθε αποδιδόμενης με το αναιρετήριο στο εφετείο αιτιάσεως όσον αφορά τα γεγονότα (*Ζουμπουλίδης κατά της Ελλάδος*, n° 77574/01, παρ. 29, απόφαση της 14^{ης} Δεκεμβρίου 2006).

35. Υπό το φως των ως άνω δικανικών συλλογισμών, το Δικαστήριο φρονεί ότι, στην παρούσα υπόθεση, ο περιορισμός ο οποίος επεβλήθη στο δικαίωμα προσβάσεως του προσφεύγοντος σε δικαστήριο, δεν υπήρξε ανάλογος του σκοπού εγγυήσεως της νομικής ασφάλειας και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης.

36. Υπήρξε, επομένως, παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της Συμβάσεως,

όσον αφορά το δικαίωμα προσβάσεως του προσφεύγοντος σε δικαστήριο.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΡΟΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΑΙΤΙΑΣΕΩΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 10 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

37. Ο προσφεύγων καταγγέλλει παραβίαση του δικαιώματός του στην ελευθερία της εκφράσεως, επειδή καταδικάστηκε από τα αστικά δικαστήρια να καταβάλει αποζημίωση στον Φ.Κ. Ο προσφεύγων επικαλείται το άρθρο 10 της Συμβάσεως, το οποίο έχει ως εξής :

«1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία της εκφράσεως. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία γνώμης ως και την ελευθερία λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών, άνευ επεμβάσεως δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων. Το παρόν άρθρο δεν κωλύει τα Κράτη από του να υποβάλλουν τις επιχειρήσεις ραδιοφωνίας, κινηματογράφου ή τηλεοράσεως σε κανονισμούς εκδόσεως αδειών λειτουργίας.

2. Η άσκηση των ελευθεριών αυτών, συνεπαγομένων καθήκοντα και ευθύνες δύναται να υπαχθεί σε ορισμένες διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς ή κυρώσεις, προβλεπομένους υπό του νόμου και αποτελούντες αναγκαία μέτρα, σε μία δημοκρατική κοινωνία, για τη δημόσια ασφάλεια, την εδαφική ακεραιότητα ή δημόσια ασφάλεια, την προάσπιση της δημοσίας τάξεως και πρόληψη του εγκλήματος, την προστασία της υγείας ή της ηθικής, την προστασία της υπολήψεως ή των δικαιωμάτων των τρίτων, την παρεμπόδιση της κοινολογήσεως εμπιστευτικών πληροφοριών ή τη διασφάλιση του κύρους και αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας.»

A. Επί του παραδεκτού

38. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη κατά την έννοια του άρθρου 35 παρ. 3 της Συμβάσεως. Το Δικαστήριο επισημαίνει, εξ άλλου, ότι η εν λόγω αιτίαση δεν προσκρούει σε κάποιον άλλο λόγο απαραδέκτου. Αρμόζει, επομένως, να γίνει δεκτή.

B. Επί της ουσίας

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

39. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι η υπόθεση αφορά μία κατάφωρη παραβίαση του δικαιώματός του στην ελευθερία της εκφράσεως. Εκτιμά δε ότι δεν πρέπει να θεωρηθεί υπεύθυνος για τις εκφράσεις που χρησιμοποίησε άλλος στο

πλαίσιο μιας ραδιοφωνικής εκπομπής πολιτικού χαρακτήρα, της οποίας ήταν παρουσιαστής. Επιπλέον, ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι οι επίδικες εκφράσεις αφορούσαν το περιεχόμενο μιας πολιτικής συζήτησεως, η οποία συγκέντρωνε το ενδιαφέρον του κοινού, και ότι αφορούσαν την πολιτική δραστηριότητα ενός ανθρώπου ο οποίος ήταν αναμφιβόλως πολιτικό πρόσωπο.

40. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει, κατ' αρχάς, ότι η επίδικη επέμβαση στηριζόταν σε νόμο, ήτοι στα άρθρα 57, 914 και 932 ΠΚ, ως και στο άρθρο 4 παρ. 10 του Ν. 2328/1995, σε συνδυασμό με το άρθρο μόνο του Ν. 1178/1981. Περαιτέρω, η Κυβέρνηση φρονεί ότι επεδίωκε νόμιμο σκοπό έναντι του άρθρου 10 παρ. 2 της Συμβάσεως, ήτοι την προστασία της υπολήψεως των τρίτων, και, εν προκειμένω, του Φ.Κ. Όσον αφορά την αναγκαιότητα του περιοριστικού μέτρου, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι εν λόγω εκφράσεις συνιστούσαν αξιολογικές κρίσεις οι οποίες δεν βασιζόνταν σε κάποιο γεγονός. Η Κυβέρνηση προσθέτει ότι, αν και ο προσφεύγων γνώριζε εκ των προτέρων τις πολιτικές θέσεις του προσκεκλημένου του, εντούτοις επέτρεψε την εκφορά υβριστικών εκφράσεων εκ μέρους του Ε.Β. σε βάρος του Φ.Κ., χωρίς να προσπαθήσει να τον διακόψει ή ακόμα και να απαιτήσει από αυτόν να ανασκευάσει τους χαρακτηρισμούς του. Κατά την Κυβέρνηση, το επιδικασθέν από τα εθνικά δικαστήρια ποσό για ηθική βλάβη, ήταν ανάλογο της φύσεως των υβριστικών εκφράσεων και του γεγονότος ότι αυτές διαδόθηκαν κατά τη διάρκεια ραδιοφωνικής εκπομπής εθνικής εμβέλειας.

2. Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

α. Γενικές αρχές

41. Το Δικαστήριο υπομινύσκει ότι ο ρόλος του είναι να αποφαινεται σε τελευταίο βαθμό επί του ζητήματος εάν ένας «περιορισμός» της ελευθερίας εκφράσεως συμβιβάζεται με το άρθρο 10 της Συμβάσεως. Προς τούτο, το Δικαστήριο εκτιμά την επίδικη επέμβαση υπό το φως του συνόλου των στοιχείων της υποθέσεως για να καθορίσει εάν η επέμβαση ήταν «σε αναλογία προς τον επιδιωκόμενο νόμιμο σκοπό» και εάν οι αιτιολογίες οι οποίες προβάλλονται από τις εθνικές αρχές για να δικαιολογήσουν την επέμβαση, είναι «λυσιτελείς και επαρκείς». Έτσι, το Δικαστήριο, πρέπει να πεισθεί ότι οι εθνικές αρχές εφήρμοσαν κανόνες σύμφωνους προς τις αρχές οι οποίες έχουν θεσπισθεί με το άρθρο 10, και αυτό, περαιτέρω, βάσει μιας αποδεκτής εκτιμήσεως των οικείων περιστατικών (βλ., μεταξύ άλλων, *Steel και*

Morris κατά του Ηνωμένου Βασιλείου, n° 68416/01, παρ. 87, CEDH 2005-II).

42. Το Δικαστήριο υπογραμμίζει, πρωτίστως, τον υψηλό ρόλο του Τύπου ως θεματοφύλακα μιας δημοκρατικής κοινωνίας (βλ. *Bladet Tromsø και Stensaas κατά της Νορβηγίας* [GC], n° 21980/93, παρ. 62, CEDH 1999-III). Λόγω αυτής της λειτουργίας του Τύπου, η δημοσιογραφική ελευθερία συνεπάγεται και τη δυνατότητα κάποιας δόσεως υπερβολής, ακόμα και προκλήσεως (*Gawęda κατά της Πολωνίας*, n° 26229/95, παρ. 34, CEDH 2002-II).

43. Προκειμένου περί της φύσεως των εκφράσεων οι οποίες είναι δυνατόν να θίξουν την υπόληψη κάποιου ατόμου, το Δικαστήριο προβαίνει, κατά παράδοση, στον διαχωρισμό μεταξύ γεγονότων και αξιολογικών κρίσεων. Για τα πρώτα είναι δυνατόν να υπάρξει απόδειξη, ενώ οι αξιολογικές κρίσεις δεν προσφέρονται για μια ακριβή απόδειξη. Όταν μία δήλωση αναλύεται σε αξιολογική κρίση, η αναλογικότητα της επεμβάσεως δύναται να είναι συνάρτηση της υπάρξεως μιας επαρκούς βάσεως σε πραγματικά γεγονότα διότι, ελλείψει αυτής, μία αξιολογική κρίση δύναται, και αυτή, να αποδειχθεί υπερβολική (βλ., π.χ., *Feldek κατά της Σλοβακίας*, n° 29032/95, παρ. 75-76, CEDH 2001-VIII).

44. Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο μιας διαδικασίας συκοφαντικής δυσφημίσεως ή εξυβρίσεως, το Δικαστήριο, πρέπει να σταθμίζει και άλλους παράγοντες όταν αξιολογεί την αναλογικότητα του επίμαχου μέτρου. Κατ' αρχάς, προκειμένου περί του τρόπου μεταδόσεως των εν λόγω εκφράσεων, το Δικαστήριο προβαίνει στον διαχωρισμό μεταξύ εκπομπής η οποία μεταδίδεται απευθείας και μαγνητοσκοπημένης εκπομπής. Όταν πρόκειται για προφορικές δηλώσεις οι οποίες γίνονται κατά τη διάρκεια εκπομπής σε απευθείας μετάδοση, το Δικαστήριο εκτιμά ότι το στοιχείο αυτό στερεί από τον παρουσιαστή τη δυνατότητα αναδιατυπώσεως, βελτιώσεως ή αφαιρέσεως των δηλώσεων αυτών πριν από την κοινοποίησή τους (βλ., *Fuentes Bobo κατά της Ισπανίας*, n° 39293/98, παρ. 46, απόφαση της 29^{ης} Φεβρουαρίου 2000, *Gündüz κατά της Τουρκίας*, n° 35071/97, παρ. 49, CEDH 2003-XI).

45. Δεύτερον, προκειμένου περί του αντικειμένου των επίμαχων εκφράσεων, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι τα όρια της παραδεκτής κριτικής είναι ευρύτερα όταν αντικείμενο της κριτικής είναι ένα πολιτικό πρόσωπο παρά ένας απλός ιδιώτης : εν αντιθέσει προς τον δεύτερο, ο πολιτικός αναπόφευκτα και συνειδητά

εκτίθεται σε προσεκτικό έλεγχο των πράξεων και των κινήσεών του, τόσο από τους δημοσιογράφους όσο και από το σύνολο των πολιτών. Οφείλει, επομένως, να επιδεικνύει μεγαλύτερη ανοχή (*Lingens κατά της Αυστρίας*, απόφαση της 8^{ης} Ιουλίου 1986, série A n° 103, σελ. 26, παρ. 42). Η αρχή αυτή δεν εφαρμόζεται αποκλειστικώς στην περίπτωση του πολιτικού προσώπου αλλά επεκτείνεται και σε κάθε πρόσωπο το οποίο θα ηδύνατο να χαρακτηριστεί ως δημόσιο πρόσωπο, δηλαδή εκείνο το οποίο με τις πράξεις του (βλ., προς την κατεύθυνση αυτή, *Krine Verlag GmbH & Co. KG κατά της Αυστρίας*, n° 34315/96, παρ. 37, απόφαση της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2002, *News Verlags GmbH & Co. KG κατά της Αυστρίας*, n° 31457/96, παρ. 54, CEDH 2000-I) ή ως εκ της θέσεώς του (*Verlagsgruppe News GmbH κατά της Αυστρίας* (αριθ. 2), n° 10520/02, παρ. 36, απόφαση της 14^{ης} Δεκεμβρίου 2006), συμμετέχει στον δημόσιο βίο.

46. Τέλος, το Δικαστήριο φρονεί ότι κάθε απόφαση με την οποία επιδικάζεται αποζημίωση για συκοφαντική δυσφήμιση, πρέπει να τελεί σε εύλογη σχέση αναλογικότητας με την προσβολή της υπολήψεως (*Tolstoy Miloslavsky κατά του Ηνωμένου Βασιλείου*, απόφαση της 13^{ης} Ιουλίου 1995, série A n° 316-B, σελ. 75-76, παρ. 49). Επίσης, για να αξιολογηθεί το μέγεθος της αποζημίωσης ή των προστίμων στα οποία καταδικάστηκε ο ενδιαφερόμενος, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη την προσωπική του κατάσταση και ειδικότερα τα εισοδήματα και οικονομικά μέσα του ενδιαφερομένου, τα οποία προκύπτουν από τον φάκελο της δικογραφίας (βλ., προαναφερθείσα απόφαση *Steel και Morris κατά του Ηνωμένου Βασιλείου*, παρ. 96, *Marónek κατά της Σλοβακίας*, n° 32686/96, παρ. 58, CEDH 2001-III).

β. Εφαρμογή των προαναφερομένων αρχών στην παρούσα υπόθεση

47. Το Δικαστήριο σημειώνει, πρωτίστως, ότι οι διάδικοι συμφωνούν ότι οι επίμαχες αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων συνιστούν επέμβαση στο δικαίωμα του προσφεύγοντος στην ελευθερία της εκφράσεως. Περαιτέρω, δεν αμφισβητείται το γεγονός ότι η επίμαχη επέμβαση «προβλεπόταν από τον νόμο», δηλαδή από τα άρθρα 57, 914 και 932 ΑΚ, καθώς και από τα άρθρα 4 παρ. 10 του Ν. 2328/1995, σε συνδυασμό με το άρθρο μόνο του Ν. 1178/1981. Τέλος, το επίμαχο περιοριστικό μέτρο επεδίωκε έναν νόμιμο σκοπό ως προς το άρθρο 10 παρ. 2 της Συμβάσεως, ήτοι την προστασία της υπολήψεως των τρίτων, εν προκειμένω του Φ.Κ.

48. Οι διάδικοι εστίασαν την επιχειρηματολογία τους στην αναγκαιότητα

της εν λόγω επεμβάσεως. Το Δικαστήριο θα εξετάσει, επομένως, εάν η επίδικη επέμβαση ήταν σε αναλογία προς τον επιδιωκόμενο νόμιμο σκοπό και εάν οι αιτιολογίες οι οποίες προβάλλονται από τις εθνικές αρχές για να δικαιολογήσουν την επέμβαση, είναι λυσιτελείς και επαρκείς. Ειδικότερα, το Δικαστήριο θα λάβει υπόψη τη φύση των επιδίκων εκφράσεων, τον τρόπο μεταδόσεώς τους, την κατάσταση του αντικειμένου τους, και, τέλος, την αναλογικότητα της επιδικασθείσας αποζημιώσεως.

49. Όσον αφορά τη φύση των επίμαχων εκφράσεων, το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι εκφράσεις «παρακράτος», «φωνασκούντες κακούργοι του Τύπου» και «νευροπαθείς ψευδοπατριώτες» είναι αξιολογικές κρίσεις οι οποίες δεν επιδέχονται απόδειξη και δεν εμπίπτουν στην κατηγορία γεγονότων δυναμένων να αποδειχθούν. Περαιτέρω, ο Ε.Β. ανέφερε ρητώς ότι οι εκφράσεις «φωνασκούντες κακούργοι του Τύπου» και «νευροπαθείς ψευδοπατριώτες» είχαν ήδη χρησιμοποιηθεί από άλλον δημοσιογράφο ο οποίος, το 1894, είχε αποδώσει τους χαρακτηρισμούς αυτούς στους οπαδούς της «Μεγάλης Ιδέας», το ναυάγιο της οποίας επήλθε το 1922 με την ήττα του Ελληνικού Στρατού στη Μικρά Ασία. Είναι, λοιπόν, προφανές, ότι, χρησιμοποιώντας αυτές τις δύο εκφράσεις, ο Ε.Β. ήθελε να κάνει έναν παραλληλισμό ανάμεσα στην τότε πολιτική κατάσταση και στην πολιτική κατάσταση η οποία επικρατούσε στην Ελλάδα το 1922.

50. Εν τέλει, οι επίδικες εκφράσεις δεν στερούνταν παντελώς πραγματικής βάσεως. Αντιθέτως μάλιστα, ο Φ.Κ. είχε συναντήσει τον κ. Οτσαλάν κατά την παραμονή του στην Κένυα, για να του παραδώσει μηνύματα και έγγραφα και, μετά τη σύλληψη του κ. Οτσαλάν από τις τουρκικές δυνάμεις, είχε παραχωρήσει πολλές συνεντεύξεις για το θέμα αυτό στα ελληνικά μέσα ενημερώσεως. Τέλος, το Δικαστήριο δεν λησμονεί ότι τα εθνικά δικαστήρια δεν προέβησαν στον διαχωρισμό μεταξύ «πραγματικών γεγονότων» και «αξιολογικών κρίσεων», αλλά εξήτασαν μόνον εάν οι χρησιμοποιηθείσες από τον Ε.Β. εκφράσεις ήταν ικανές να προσβάλουν την προσωπικότητα και την υπόληψη του μηνυτή.

51. Προκειμένου περί του τρόπου μεταδόσεως, το Δικαστήριο υπομνησκει ότι οι επίμαχες φράσεις ελέγχθησαν κατά τη διάρκεια ραδιοφωνικής εκπομπής πολιτικού περιεχομένου. Το κόνσεπτ της εκπομπής αυτής αφορούσε την ελεύθερη ανταλλαγή απόψεων. Επίσης, οι επίμαχες εκφράσεις ήταν προφορικές δηλώσεις τρίτου κατά τη διάρκεια ζωντανής εκπομπής, γεγονός το οποίο στερήσε

από τον προσφεύγοντα τη δυνατότητα να τις αφαιρέσει «στο αέρα» (βλ., προαναφερθείσα απόφαση *Gündüz κατά της Τουρκίας*, παρ. 49). Στο σημείο αυτό, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η ευθύνη του δημοσιογράφου-συντονιστή δεν συμπίπτει με την ευθύνη του προσώπου το οποίο χρησιμοποίησε φράσεις διατυπωμένες ενδεχομένως υπό μορφή οξείας λεκτικής επιθέσεως, εξυβριστικές ή συκοφαντικές. Πράγματι, το να απαιτείται εν γένει από τους δημοσιογράφους να λαμβάνουν συστηματικώς και σαφώς αποστάσεις από το περιεχόμενο μιας εκφράσεως η οποία θα ήταν δυνατό να προσβάλει τρίτους, να τους προκαλέσει ή να προσβάλει την υπόληψή τους, δεν συμβιβάζεται με τον ρόλο του Τύπου να πληροφορεί επί των γεγονότων, των απόψεων ή των ιδεών που λαμβάνουν χώρα και ισχύουν σε μία δεδομένη στιγμή (βλ., προς την κατεύθυνση αυτή, *Jersild κατά της Δανίας*, απόφαση της 23^{ης} Σεπτεμβρίου 1994, série A n° 298, σελ. 25, παρ. 35, *Thoma* κατά του Λουξεμβούργου, n° 38432/97, παρ. 64, CEDH 2001-III). Μία τέτοια απαίτηση θα επέβαλε δυσβάστακτο φορτίο στον δημοσιογράφο-συντονιστή μιας εκπομπής, ο οποίος θα απέφευγε ενδεχομένως να συνομιλήσει με πρόσωπα τα οποία θα ήταν δυνατό να εκφράσουν τις ιδέες τους υπό μορφή πολεμικής και σε τόνο υπερβολικό, φοβούμενος ότι θα του αποδοθούν προβλεπόμενες από τον νόμο ευθύνες. Ωστόσο, μία τέτοια κατάσταση θα μπορούσε να αποστερήσει από την κοινωνία τη μετάδοση μέσω των μέσων ενημερώσεως ζωντανών και ζωντανών πολιτικών συζητήσεων, από τις οποίες θρέφεται η δημοκρατία.

52. Περαιτέρω, όσον αφορά την κατάσταση του στόχου των επιδίκων εκφράσεων, το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο μηνυτής διατηρούσε προσωπική σχέση με τον κ. Οτσαλάν, ότι είχε παραχωρήσει συνεντεύξεις για το θέμα αυτό και ότι υπήρξε κατά το παρελθόν υποψήφιος στις κοινοβουλευτικές εκλογές και στις εκλογές για το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο. Ως εκ τούτου, ο μηνυτής δεν δύναται να εξομοιωθεί προς «απλό ιδιώτη» αλλά, μάλλον, προς δημόσιο πρόσωπο της επικαιρότητας. Αρμόζει, επίσης, να υπομνησθεί ότι επρόκειτο για την πολιτική επικαιρότητα και για ένα θέμα το οποίο είχε μονοπωλήσει τότε το ενδιαφέρον των μέσων ενημερώσεως. Αδιαμφισβήτητα, λοιπόν, χωρίς να πρόκειται για πολιτικό κατά κυριολεξία, οι επίδικες εκφράσεις εντάσσονταν σε στο πλαίσιο μιας συζητήσεως εξαιρετικού δημοσίου ενδιαφέροντος (βλ., προς την κατεύθυνση αυτή, *Selistö κατά της Φιλανδίας*, n° 56767/00, παρ. 51, απόφαση της 16^{ης} Νοεμβρίου 2004).

53. Τέλος, όσον αφορά τη σχέση αναλογικότητας του επδικασθέντος ποσού με την προσβολή της υπολήψεως, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι τα αρμόδια δικαστήρια κατεδίκασαν αλληλεγγύως και εις ολόκληρον τους εναγομένους, μεταξύ αυτών και τον προσφεύγοντα, να καταβάλουν στον μηνυτή το ποσό των 55.000.000 δραχμών (161.408 ευρώ περίπου) ως αποζημίωση. Το Δικαστήριο σημειώνει, πρώτον, ότι τα δικαστήρια ουδόλως αναφέρθησαν στην οικονομική κατάσταση του προσφεύγοντος κατά τον προσδιορισμό της αποζημίωσης. Αντιθέτως μάλιστα, τα επιληφθέντα της υποθέσεως δικαστήρια εξομοίωσαν την οικονομική κατάσταση των εναγομένων, μεταξύ των οποίων ο προσφεύγων και η ιδιοκτήτρια εταιρεία του ραδιοφωνικού σταθμού. Τέλος, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η εφαρμογή από τα εθνικά δικαστήρια «ενός ελαχίστου ποσού αποζημίωσης» (εν προκειμένω, 147.000 ευρώ) αποστέρησε από τον προσφεύγοντα τη δυνατότητα να αποδείξει ότι η ζημία την οποία υπέστη ο Φ.Κ. ήταν ενδεχομένως κατώτερη του ποσού αυτού.

54. Εν όψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι εθνικές αρχές δεν προέβαλαν λόγους λυσιτελείς και επαρκείς για να αιτιολογήσουν την αστική καταδίκη του προσφεύγοντος σε καταβολή αποζημίωσης στον Φ.Κ., και ότι η καταδίκη αυτή δεν εξυπηρετούσε μία «επιτακτική κοινωνική ανάγκη».

Υπήρξε, επομένως, παραβίαση του άρθρου 10 της Συμβάσεως.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

55. Το άρθρο 41 της Συμβάσεως ορίζει ότι:

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Συμβάσεως ή των Πρωτοκόλλων αυτής, και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους δεν επιτρέπει ειμή την ατελή επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασεως αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εν ανάγκη, στο αδικηθέν μέρος δικαία ικανοποίηση.»

A. Ζημία

56. Ο προσφεύγων ζητά 42 237,48 ευρώ για την υλική ζημία την οποία, όπως ισχυρίζεται, υπέστη, και αναλύει το ποσό αυτό ως εξής :

- i. 41.067,48 ευρώ, ποσό το οποίο κατέβαλε ο ίδιος στον Φ.Κ. και αντιστοιχεί σε ένα μέρος της αποζημίωσης την οποία επιδίκασαν τα εθνικά δικαστήρια. Το ποσό αυτό προέκυψε κατόπιν συμφωνίας η οποία επετεύχθη μεταξύ του Φ.Κ., του προσφεύγοντος και των λοιπών εναγομένων στη διαδικασία ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

ii. 1.170 ευρώ για δικαστική δαπάνη για τη διαδικασία ενώπιον του Αρείου Πάγου.

57. Όσον αφορά την ηθική ζημία, ο προσφεύγων ζητά 30.000 ευρώ για την ψυχική ταλαιπωρία και στενοχώρια που προκλήθηκαν σε αυτόν κατά την επίμαχη διαδικασία. Ειδικότερα, ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι, επί μακρόν, ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, απετέλεσε αντικείμενο μιας διαδικασίας, μετά το πέρας της οποίας επλήγη η επαγγελματική του υπόληψη. Επειδή αδυνατούσε να καταβάλει στον Φ.Κ. την οφειλόμενη αποζημίωση, ο Φ.Κ. κατέσχεσε την οικία του προσφεύγοντος. Στη συνέχεια, ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι έπρεπε να δανεισθεί από τον συγγενικό και φιλικό του κύκλο το υπόλοιπο οφειλόμενο στον Φ.Κ. ποσό.

58. Όσον αφορά το ποσό το οποίο ζητά ο προσφεύγων για υλική ζημία, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι δεν πρέπει το Δικαστήριο να επιστρέψει στον προσφεύγοντα το ποσό το οποίο κατέβαλε ο ίδιος ως αποζημίωση για τη ζημία την οποία υπέστη ο Φ.Κ. Κατά την Κυβέρνηση, ένα τέτοιο αίτημα θα ισοδυναμούσε με επανάληψη της επίμαχης διαδικασίας και, εν τοις πράγμασι, με ανατροπή της ισχύος του δεδικασμένου των εθνικών δικαστηρίων. Προκειμένου περί του ποσού το οποίο ζητά ο προσφεύγων για ηθική ζημία, η Κυβέρνηση εκτιμά ότι και μόνον η διαπίστωση παραβίασεως του άρθρου 10 θα συνιστούσε επαρκή δικαία ικανοποίηση.

59. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι υφίσταται αιτιώδης σύνδεσμος ανάμεσα στην παραβίαση του άρθρου 10 και στην υποχρέωση του προσφεύγοντος να καταβάλει 41.067,48 ευρώ ως αποζημίωση για τη ζημία την οποία υπέστη ο Κ.Φ., καθώς και 1.170 ευρώ για έξοδα του προσφεύγοντος ενώπιον του Αρείου Πάγου. Πρέπει, επομένως, να επιδικασθεί στον προσφεύγοντα το ποσό των 42.238 ευρώ, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος.

60. Το Δικαστήριο εκτιμά, περαιτέρω, ότι και μόνον η διαπίστωση παραβίασεως του άρθρου 10 συνιστά επαρκή δικαία ικανοποίηση για την ηθική ζημία την οποία ενδεχομένως υπέστη ο ενδιαφερόμενος (προαναφερθείσα απόφαση *Thoma κατά του Λουξεμβούργου*, παρ. 74).

Β. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

61. Ο προσφεύγων ζητά το συνολικό ποσό των 11.410 ευρώ, το οποίο αναλύεται ως εξής :

- i. 4.000 ευρώ για τη διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου και του Εφετείου. Ο προσφεύγων δεν προσκομίζει σχετικό λογαριασμό ή απόδειξη αμοιβής.
- ii. 2.110 ευρώ για τη διαδικασία ενώπιον του Αρείου Πάγου. Ο προσφεύγων προσκομίζει τον σχετικό λογαριασμό αμοιβής.
- iii. 5.000 ευρώ για τη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου του Στρασβούργου. Ο προσφεύγων προσκομίζει σχετικό λογαριασμό αμοιβής.
- iv. 300 ευρώ για φωτοαντίγραφο και αποστολή της παρούσας προσφυγής.

62. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι τα αιτούμενα ποσά είναι υπερβολικά.

63. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, κατά την πάγια νομολογία του, η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης, συμφώνως προς το άρθρο 41, προϋποθέτει ότι αποδεικνύονται πραγματικά, αναγκαία και, επίσης, εύλογα (*Ιατρίδης κατά της Ελλάδος* (δικαία ικανοποίηση) [GC], n° 31107/96, παρ. 54, CEDH 2000-XI). Στην παρούσα υπόθεση, λαμβανομένων υπόψη των προσκομισθέντων δικαιολογητικών και των προαναφερομένων κριτηρίων, το Δικαστήριο κρίνει εύλογο να επιδικασθεί στον προσφεύγοντα το ποσό των 7.000 για έξοδα και δικαστική δαπάνη, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

64. Το Δικαστήριο κρίνει ότι αρμόζει να υπολογισθούν οι τόκοι υπερημερίας βάσει του επιτοκίου της διευκόλυνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης, προσαυξανόμενου κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΩΣ,

1. *Δέχεται* την προσφυγή ως παραδεκτή.
2. *Κρίνει* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της Συμβάσεως.
3. *Κρίνει* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10 της Συμβάσεως.
3. *Κρίνει* ότι

α) το διάδικο Κράτος υποχρεούται να καταβάλει στον προσφεύγοντα, εντός τριών μηνών από της ημερομηνίας κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί οριστική συμφώνως προς το άρθρο 44 παρ. 2 της Συμβάσεως, 42.238 ευρώ (σαράντα δύο χιλιάδες διακόσια τριάντα οκτώ ευρώ) για υλική ζημία και 7.000 ευρώ (επτά χιλιάδες ευρώ) για έξοδα και δικαστική δαπάνη, συν οιοδήποτε ποσό

ήθελε οφείλεται ως φόρος,

β) από της εκπνοής της προθεσμίας αυτής και μέχρι της καταβολής του, το ποσό αυτό θα προσαυξάνεται με απλό τόκο ίσο προς το ισχύον κατ' αυτό το χρονικό διάστημα επιτόκιο της διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης, προσαυξανόμενο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

5. *Απορρίπτει* το αίτημα περί δικαίας ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη Γαλλική γλώσσα, εν συνεχεία κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 5 Ιουλίου 2007 κατ' εφαρμογή του άρθρου 77 παρ. 2 και 3 του Κανονισμού Διαδικασίας.

- υπογραφή -

/ Søren NIELSEN /

Γραμματέας

- υπογραφή -

/ Λουκής ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ /

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση από το συνημμένο υπηρεσιακό έγγραφο στη Γαλλική γλώσσα.

Η Μεταφράστρια του Υπουργείου Εξωτερικών

Μαρία Παν. Παπαδοπούλου